

Mircea Eliade
- Ioan P. Culianu
(ve spolupráci
s H. S. Wiesnerem),
Slovník náboženství,
Praha:
Český spisovatel 1993, 321 s.

V záplavě "religiózní" literatury, která si nedělá velké starosti s objektivitou výkladu ani úrovní podání, je vydání Slovníku náboženství autorů M. Eliadeho a I. Culianu počinem nad jiné potřebným. Jedná se o knihu příruční, o slovník, který chce být přehledný a stručný. Avšak na rozdíl od řady jiných lexikonů je podtrženo hledisko systémové ve smyslu analytickém a srovnávacím. Je to hledisko, jež bylo autorům vlastní. Jen tím a dlouhou předchozí prací badatelskou bylo také umožněno soustředit tak ambiciózní projekt na tak malou plochu. Bylo to možné i proto, že se jedná o encyklopedii "autorskou". Jedinečné dílo se tedy v české podobě stane základní příručkou pro všechny studenty nově se rozvíjející obecné a srovnávací religionistiky.

Dnešní svízelná situace kdysi tak mocných nakladatelských domů samozřejmě nesvědčí dlouhodobější přípravě náročnějších edic tohoto typu. A tak vychází Slovník náboženství v překladu Milana Lyčky bez těch téměř povinných dodatků, jež by mu v našem prostředí velice prospěly. Mám na mysli podstatnější studii, která by upřesnila teoretický, metodologický i historický kontext knihy samé, i český kontext, do něhož je kniha vržena.

Jen docela málo naznačí zmíněné souvislosti přidaná česká bibliografie, jež ostatně bude nejspíš podrobena kritice z řady oborů pro svou neúplnost (např. je-li ve Slovníku heslo konfucianismus, patří do přidané české bibliografie Průškův překlad Konfuciových Hovorů z roku 1940). Nejde ostatně jen o kontext výslovně český, mělo by jít v neménší míře i o kontext středoevropský a východoevropský. Tyto kontexty a texty v nich obsažené nejsou zanedbatelné nejen z důvodů zásadních, ale i z důvodů praktických (knihovni a jazyková dostupnost).

Český spisovatel odvedl kus pečlivě nakladatelské práce a vydal knížku nad jiné potřebnou. Dílo vyšlo v rámci programu F. X. Šalda s příspěvním Ministerstva zahraničních věcí Francouzské republiky a Velvyslanectví Francouzské republiky v Praze.

OLDŘICH KRÁL

Knut Walf, Westliche
Taoismus-Bibliographie
(WTB),
Essen: Die Blaue Eule
1992³, 156 s.

Knut Walf (1936), profesor církevního práva na univerzitě v Nimwegen a Tilburgu (Holandsko), je v odborných kruzích znám především jako sběratel a bibliograf západní literatury o taoismu, západních edicí taoistického kánonu a bibliografií západního překladatelství orientovaného na čínské taoistické texty. Dnes již třetí opravené a rozšířené vydání bibliografické příručky v oboru západního psaní o taoismu je neocenitelným pomocníkem pro každého, kdo se taoismem obírá nebo chce obírat.

Rozdělení příručky na pět oddílů je velmi přehledné a účelné:

1. Edice a překlady Tao-te-ťing,
2. Edice a překlady Čuang-c',
3. Edice a překlady dalších taoistických textů,

4. Sekundární literatura,
5. Bibliografie.

Vnitřní uspořádání jednotlivých oddílů se řídí jazykovou a národní příslušností znamenavých titulů. Ve většině oddílů převažují po právu a podle skutečnosti tituly německé a anglické. Nechybí však produkce v jazycích s dosahem podstatně menším, i když tam nejspíš najdeme slabiny vyplývající z nedostatku kontaktů. Autor si je toho vědom a jeho výzva k jakékoli opravě, připomínce či bibliografickému rozšíření je mluvená vážně.

Stojí za zmínku, že je tu šest čísel českého překládání Lao-c', což si žádá doplnění. Také Čuang-c' je tu reprezentován jen parafrází z třicátých let. Nepochybně by bylo co dodá-

vat od nás i odjinud. Knut Walf zřejmě zamýšlí svou práci jako práci kontinuální, jinak ani nelze. Vážnější omezení je v tom, že chybí jakékoli rozlišení kvality a charakteru citovaných knih, takže se tu vedle vynikajících a podstatných titulů objevují bez jakéhokoli rozlišení i tituly sporné anebo ryze komerční. Vystoupit nad toto omezení by ovšem znamenalo vystoupit z možnosti individuální práce a navázat na Walfův důležitý počin projektem kolektivním a mezinárodním. To stojí za zamýšlení.

OLDŘICH KRÁL

Thorwald Dethlefsen:

Osud jako šance.

Brno:

O. Svoboda 1992, 208 s.

Mnoho lidí ještě nevzalo na vědomí překvapivý obrat ve vývoji religiozity v mnoha zemích západní civilizace. Místo očekávaného vítězství skeptické racionality a přímočarého pragmatismu se obnovil smysl pro tajemství a symbol a vzdala se vlna nového hledání a případně i nacházení duchovních cílů a cest k nim. Částečně uvádí tento šturm spirituální revoluce od nového pohybu tradiční náboženská společenství, jejichž některé proudy vykazují nebyvalou vitalitu. Velký proud se ale přelil do nové spirituality, která nepotřebuje na sebe brát výlučně náboženský ráz. O bozích, Bohu či poněkud neurčitěm Božství něco ví, ale v tom není hlavní zájem. Hlavní nápor nových iniciativ směřuje do individuálního a společenského života. Hledá se nový životní styl v souladu s hlubinami duše, s rytmy kosmu a v jednotě s celkem života.

Stranou od těchto proudů, i když s jistou mírou sympatií, stojí britská autorka Eileen Barkerová, která se snaží ne jen referovat o faktech, ale také hledat souvislosti. S porozuměním, i když také spíše zvnějšku, se novým duchovním proudům věnuje v kontextu s postmoderní kulturou rakouský autor P. Koslowski. Více méně polemicky vyhrocení vůči novým proudům jsou Ital Massimo Introvigne a jeho spolupracovníci kolem katolického mezinárodního Centra pro studium nových náboženství a John Butterworth

s protestantským zázemím, známý jako spoluautor úspěšné populární knihy *Víry a vyznání*. Pokud si přejeme doplnit tyto diskuse svědectvím o nových spirituálních proudech zevnitř, od jejich stoupců, dožíváme se nejčastěji zklamání, protože mezi přechytnými tituly je málo co použitelného v roli partnerského textu pro odbornou diskusi. V nepřeborné nabídce "duchovně orientované" či esoterní literatury sledujeme nesčetné trapnosti, dětinského napodobování nepochopitelných vzorů, senzací a povrchností. Proto je kniha Thorwalda Dethlefsena příjemným osvěžením. Autor spojuje angažovanost v západním esoterismu s akademickou bází svého uvažování. Kombinuje vzdělání a zkušenost psychologa a psychoterapeuta s reflexí vlastního esoterního přístupu k realitě.

Autor prezentuje rovnou a bez obalu esoteriku jako nevědecký způsob pozorování skutečnosti. (Při poněkud jemnějším názvosloví bychom snad mluvili o způsobu mimovědeckém.) Ví dobře z kulturních souvislostí, že takový specifický přístup k realitě sám o sobě esoteriku nediskvalifikuje. Jen je třeba udělat jasno v tom, že se mylí ti astrologové, homeopati a další, kteří chtějí sladit svou nauku a praxi s tradiční vědou. Mluví o kolmém či příčném přístupu. Pro toto zažívání světa je charakteristická hojná aplikace analogií. Italský autor Michele Moramarco vidí tento okultní přístup jako deviaci uměleckého nazírání. To ale také znamená jejich těsné sousedství. Společnými rysy by byly transracionální postupy, holistické pojetí světa a přesvědčení, že takový styk s realitou vede k vnitřní transformaci.

Hypnózy se autor zabývá i přesto, že do oblasti esoteriky nepatří. Bezelstně přiznává, že to činí proto, že hypnóza má pro zájemce o okultismus zvláštní půvab. Poté, co připustil jistou terapeutickou funkci hypnózy vzhledem k symptomům, říká, že je pro esoterickou cestu spíše nebezpečná. Je v ní aspekt moci nad druhým a to vždy nese v sobě riziko. Astrologie není v Dethlefsenově pojetí předpovídáním budoucnosti a nějaký vliv hvězd na lidské osudy ostatně nelze vědecky prokázat. Mezi stavy myslí a osudy na straně jedné a hvězdnými konstelacemi na straně druhé je analogie. Jiní renomovaní autoři tu mluví o akauzální synchronicitě. Pokud nejsme ochotni rezignovat na přirozené tíhnutí